

ΓΙΟΥΡΑ

ΑΝΑΖΗΤΩΝΤΑΣ ΤΗ

ΚΕΙΜΕΝΟ - ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ : ΚΥΡΙΑΚΟΣ ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ

Πάλι Οχτώβρη στην Αλόνησο! Με μπουνάτσα και λιοφάνεια! Και πάλι δρόμο για τα ερημόνησα. Με προορισμό τα Γιούρα. Το ψηλότερο και πιο άγριο νησί του αρχιπελάγους ⁽¹⁾...

Συνολικό εμβαδό: 11 περίπου τετραγωνικά χιλιόμετρα. Ακτογραμμή, 28 χιλιόμετρα. Απόσταση από την Αλόνησο, 22 μίλια. Ιδιοκτησία και εκμετάλλευση, Δασοαρχείο Σκοπέλου. Υψόμετρο, 518 μέτρα. Κάτοικοι, δύο το χειμώνα, οι φύλακες του δασοαρχείου κι ένας το καλοκαίρι, ο μόνιμος φύλακας.

Σήμερα στην Αλόνησο έχει γάμο. Ο γιος του κροεπώλη παντρεύεται την καλή του κι είναι καλεσμένο όλο το νησί. Όμως γλέντι δίχως γίδα δε γίνεται, σιγοβράζουν σε δέκα πελώρια καζάνια. Όταν χυλώσουν θα μπουν τα μακαρόνια και το βράδι θα σερβιριστούν στο μαγαζί της κυρα-Τασιάς. Από κουβάδες αλουμινέ-

νιους, αχνιστούς. Με συνοδεία το άγιο τσιπουράκι. Κι ύστερα όποιος αντέξει. Από συρτό και μπάλο. Και καημούς ανατολίτικους...

Κι ενώ ο γάμος βανακαλίζεται απ' το πρωί, εμείς ντυνόμαστε αναχωρητές κι αφήνουμε τον κόσμο του ραχατιού και της χαράς. Ανοιγόμαστε στην κρυστάλλινη κρούστα του Αιγαίου. Τυλιγμένοι με την κάπα του δέους και της περιπέτειας... Μας συνοδεύουν άπειρες συμβουλές και αλλόκοτες πληροφορίες. Τι ν' αποφυγούμε, πώς να κινηθούμε, πού θα βρούμε τη **σπηλιά** του **Κύκλωπα** και προσοχή στην εγγενή δυσπλασία του εδάφους.

Σκόρπιες αναμνήσεις τα μικρονήσια κι οι μεγαλόβραχοι καταμεσής της πελαγινής αύρας. Πέτρες, διαολόπετρες⁽²⁾ ριγμένες του πελάγου. Πού αλλού τόσες ωραίες κι ευθύκορμες κυράτσες. Επίτοκες, λεχώνες κνοφορούσες...

ΣΠΗΛΙΑ ΤΟΥ ΚΥΚΛΩΠΑ

Λεχούσα, Γράμμιζα, Πιπέρι φωκοσπηλιές Θεών λημέρι

Ασυγκίνητη από ψες τη νύχτα η θάλασσα. Ακύμαντος αγωγός ναυσιπλοΐας ο δίαυλος της **Περιστέρας**. Βγαίνουμε από το στενό λαγούμι της Αλοννήσου. Να η πρώτη βραχονησίδα δεξιά μας, η Λεχούσα.

Ύστερα μπαίνουμε στα χωρικά νερά της **Κυρο-Παναγιάς**. Ο μεγαλόκορμος ίσκιος της βάλλεται από το ζεϊδωρο ανατολικό φως και μεγαλώνει το στίγμα της.

Την καθατζάρουμε από δεξιά. Εκείνα τα γκρεμνά την κάνουν να μοιάζει άγρια κι αποπλανεύτρα. Όμως δεν είναι. Όλο το ανατολικό της κράσπεδο μια πέτρινη ομολογία πίστης στον κραταιό και γκριζο ασβεστόλιθο. Μα αυτό είναι όλο. Από τις άλλες μεριές χαμηλώνει και γλυκαίνει ήπια και φυσιολογικά. Σε λίγο διακρίνεται, από τ' ανατολικά κι η χαμηλή όψη του μοναστηριού.

Γρήγορο το πέρασμα από το βραχιδάκι του **Παππού**. Με το παλιό μοναστηράκι και τις λιγούστες ψυχές που το κατοίκησαν.

Περνάμε και τη **Στρογγυλή** και προσεγγίζουμε τη **Γράμμιζα**. Φράχτης πέτρινος τούτο το νησί, που κάνει ένα δίαυλο πονηρό κι επικίνδυνο, με τα **Γιούρα**. Η Γράμμιζα στέκεται ανάερη μπρος από την πελώρια κορμουςασιά των Γιούρων... Κρύβει άλλωστε πίσω της την άλλη πελώρια, ευθυτενή κι ελκυστική φιγούρα του Πιπεριού.

Πλευρίζουμε τα Γιούρα από τ' ανατολικά. Μια μικρή τοιμεντένια αποβάθρα, κολλημένη στα βράχια κι ίσια από πάνω της ο στρουφιχτός ανήφορος, η πρώτη οπτική εντύπωση μιας ελκτικής πορείας στα ενδότερα του αγριόνησου. Ακροποδίζουμε στη βραχώδη ακτή μ' ένα τίναγμα της μέσης. Ύστερα μας εγκαταλείπει το φουσκωτό και μένουμε ολομόναχοι, έτοιμοι να σαρφαλώσουμε στην άγνωστη και πετραδερή ενδοχώρα αυτού του πολύπτυχου και ορεινού οικοσυστήματος.

«Σε αυτό το νησί μόνασε
τα δέκα τελευταία χρόνια της ζωής του»

Ο Ιερόθεος Ιβηρίτης (1686 – 1745)

Ανιστορεί η σκαλιστή εντοιχισμένη πλάκα που φιλοτέχνησε ο **Κώστας** κι η **Αγγελική Μαυρίκη** το 1999.

Είμαστε στα Γιούρα. Στο νησί των πειρατών και των θρυλικών σπηλαίων, των αγάργων και αιγαιόγλαρων που καλά κρατούν σε ολάκερο το νησί.

Ένα κονοστάσι και μια πρώτη σπηλιά, πατωμένη από γίδινα περιπτώματα μας υποδέχονται μες στην παντοκράτειρα πελαγινή φωταψία του οχτωβριάτικου πρωϊνού.

Ύστερα ο ανήφορος. Ζεστός, πλανταγμένος αγέρας μας συνοδεύει στο κόκκινο φαρδύ μονοπάτι, που σακαφαλώνει με κορδέλες. Δεκαπέντε λεπτά κρατάει το υπέροχο πρώτο βηματισμα των Γιούρων. Κι είν' υπέροχο γιατί πρώτ' απ' όλα αερίζεται η φαντασία μας σκανδαλώδικα. Έπειτα γιατί στο σκληρό κι ανάλγητο τούτο περιθώριο της ερημικής πολυνησίας ο νους κι η ψυχή αναβαφτιζονται μέσα στις έγνοιες του μυστήριου μοναχισμού και τέλος γιατί δοκιμάζονται οι μυώνες και τα νευρόφυτα από το έντονο ορειβατικό ξέσπασμα. Και κάτι ακόμα: Το δαμιόνιο φως του Οχτώβρη μπαίνει από παντού. Από μπασιές φαραργιών κι από φεγγίτες θαλασσύνειρων.

Με όλες αυτές τις πετούμενες σκέψεις πλατυάζουμε στο πρώτο μεγάλο οροπέδιο. Γύρω

μας απλώνεται η απόλυτη και μυστικιστική μαγεία.

Άφθονα βράχια, σπαρμένα σε νιόσκαφο χωράφι, αντίς δεντρούλια και θάμνοι κι από πάνω βλοσυρή, αγέρωχη κι απόκρημνη η άγρια κόψη της μακριάς οροσειράς.

Ένα δεκάλεπτο ακόμη περπάτημα και να στο κατόπι ο «οικισμός» των Γιούρων. Ένα ημερειπωμένο δίπατο χτίσμα στην άκρη με το φούρνο και τα λοιπά χρειώδη του, η περίφραξη, ο ναΐσκος της Κοίμησης, ασβεστομένος, αλλά πλακοσκεπάστος και στη σειρά πεντέξη καμαράκια (καλύβια, τα λένε οι Αλονήσιοι) με ωραία στοιχημένη αυλή, πέργκολες, κληματαριές, κήπο, ένα ωραίο ημισφαιρικό πηγάδι και παράδιπλα μια μαρμάρινη πλάκα με γράμματα για κάποια άγνωστη ιστορία του νησιού.

Κανείς. Ούτε φύλακας ούτε βουκός. Σε λίγο θάρθουνε οι «κυνηγοί» που θα ντουφεκίσουν σε μια έκταση ελεγχόμενη, που φράζεται με έναν εκτεταμένο φράχτη.

Από δω λοιπόν τα κατοίκια που ελέγχει το Δασαρχείο Σκοπέλου κι από κει η σπάνια ράτσα των αίγαργων (*Capra Aegagrus*) που ζουν, υποτίθεται σε άγρια ζωή, σε απόρθητη ζώνη, μακριά από τα βλέμματα της ανθρώπινης κοι-

« Αφήνω το φίλο μου στην είσοδο – διστάζει άλλωστε να κατεβεί- κι επιχειρώ την κάθοδο στον...Αδη. Φορώ τον ειδικό φακό, περιμένω να συνηθίσουν τα μάτια μου το σκοτάδι και προσεχτικά διολισθαίνω. Σε δεκαπέντε μέτρα διακρίνω μια χοντρή αλυσίδα, δεμένη σε ένα βραχάκι. Την ακολουθώ και σε δέκα ακόμη μέτρα διαπιστώνω ότι το σπήλαιο διασπάται σε πολλές αίθουσες »

νότητας.

Εξω από την οικιστική ζώνη φεύγουν δύο ευκορινή μονοπάτια. Το ένα πάει δυτικά, κατηφορικό και βγάζει σε ένα τέταρτο στη θάλασσα (από τη δυτική μεριά του νησιού) και το άλλο γυρίζει πίσω, (ανατολικά) και κατευθύνεται πάνω στο υψηλόσωμο βουνί, που ανοίγεται σα βεντάλια στο βόρειο τείχος.

Τώρα ο στόχος μας είναι η μεγαλειώδης σπηλιά του Κύκλωπα, το σπουδαίο αυτό και πανέμορφο υποχθόνιο σπήλαιο των Γιούρων.

Οι πληροφορίες μας λένε ότι η σπηλιά είναι κοντά στον οικισμό, αλλά βέβαια γι αυτούς που ξέρουν, κι είναι φύλακες ή επισκέπτες «κυνηγοί». Για όλους τους άλλους – εκτός του ότι δεν υπάρχει σήμανση, μα ούτε κι η ελάχιστη δεικτική πινακίδα – είναι από δύσκολος έως αδύνατος ο εντοπισμός και η προσέγγισή της.

Από δω αρχίζει η περιπέτεια και η αγωνιώδης έρευνα της τοπογραφίας του νησιού.

Μια μικρή λεπτομέρεια για τη σπηλιά του Κύκλωπα: Δεν είναι ορατή η μπασιά της από πουθενά.

Ποιο μονοπάτι να πάρουμε; Καθώς θυμάμαστε πως είναι κοντά στον οικισμό, παίρνουμε το κοντινό στη θάλασσα μονοπάτι που φεύγει αριστερά (δυτικά). Ψάχνουμε στα τυφλά, με τις κεραίες της εμπειρίας τεντωμένες. Τίποτα! Περιπλανιόμαστε για καμιάν-ώρα κι όταν φτάνουμε δίπλα στη θάλασσα, βλέπουμε ψηλά σε μια τραβέρσα του βουνού ένα καλογραμμένο μονοπάτι να διασχίζει την ορεινή ραχοκοκκαλιά.

Γυρίζουμε πίσω κι εκεί διαπιστώνουμε με λίγη προσοχή πως από τον οικισμό φεύγουν τρία μονοπάτια για τρεις διαφορετικές κατευθύνσεις.

Το κύριο μονοπάτι που φεύγει Β - ΒΑ διχάζεται σε καμιά-εκατοσταριά μέτρα κι εμείς παίρνουμε αυτό που είδαμε απ' τη θάλασσα. Τώρα

βαδίζουμε πάνω στον άγριο, και εντελώς δύσβατο κορμό του νησιού. Το μονοπάτι, εντυπωσιακό, τραβερσάρει τον ορεινό όγκο των Γιούρων και χάνεται στους αντικρυνούς ψηλούς αυχένες. Διασχίζουμε λαγκαδιές, απόκρημνες σάρες, περνάμε στα απέναντι βουνά. Πουθενά η σπηλιά. Ούτε καν υποψία από τέτοια. Από την άγρια ομορφιά του νησιού έχουμε ξεχάσει την υπόμνηση ότι το σπήλαιο δεν είναι ορατό κι ότι δεν είναι μακριά απ' τον οικισμό.

Περνάμε το πρώτο διάσελο, ύστερα ένα δεύτερο και βρισκόμαστε αντιμέτωποι με ένα αδιαπέραστο βράχινο τείχος, που φράζει οποιαδήποτε υπόνοια πορείας και διάσχισης του βόρειου μετώπου του νησιού. Τέτοια αγριότητα από δω και πέρα.

Ωστόσο δοκιμάζω απελπισμένος να διασχίσω τούτο το αδιαπέραστο τοπίο, μόνο και μόνο από ένα πείσμα, που με κατέχει έχοντας διαβάσει όλων των παλιών περιηγητών τις αποτρεπτικές απόπειρες να το διασχίσουν.

Οι άνθρωποι των σπηλαίων κατέφευγαν σε τούτα τα μέρη για να σωθούν από τις λεηλασίες και τους βανδαλισμούς των πειρατών⁽³⁾. Τώρα και καθώς πειρατές δεν υπάρχουν, λέω να διαβώ το πρώτο τουλάχιστο τμήμα της αδιαπέραστης ζώνης. Αφήνω το φίλο μου στην έσχατη και διαβάσιμη ζώνη και προχωρώ στο απροσπέλαστο τμήμα των Γιούρων. Το μόνο που καταφέρνω είναι να προχωρήσω γύρω στα πεντακόσια μέτρα, να ψηλωθώ σε ένα βράχο, που μοιάζει με πέτρινο σώμα κουκουβιάγας κι από κει –τι τύχη– να διακρίνω σε ένα άπειρο βάθος δυο άγρια κατσίκια, πιθανά αίγαγρους, σε μια πετρώδη λαγκαδιά, που φυσικά είναι μη προσβάσιμη από τα ανθρώπινα πόδια. Δε χορταίνω το πλούσιο κι άπειρο θέαμα της απάτητης μεριάς των Γιούρων. Η τελευταία μου τύχη είναι να διακρίνω, από εδώ ψηλά, και μες από τους πανύψηλους γρανιτένιους βράχους, κομμάτια από θαλασσινές λωρίδες, που ξεμυτίζουν αγέρωχα πίσω από τις ορεινές πτυχές του αδιαμελιστου νησιού. Και κάτι το εντυπωσιακό: Πίσω από μια διασέλα βράχων, όπως ένας ζωγραφιστός πίνακας, εμφανίζεται η πλατιά χαμηλή λωρίδα γης που ανήκει στην Ψαθούρα, με το φάρο της να σηκώνεται όρθιο μυτίκι στο παρθέ-

ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Τα Γιούρα είναι η αρχαία Γεροντία. Ανήκει στον κρητιδικό σχηματισμό. Ο όγκος του νησιού έχει σφηνοειδή μορφή, η οποία διακόπτεται από επάλληλα φαράγγια με έντονη κλίση προς τα ανατολικά και ηπιότερη στα δυτικά (αυτή που διασχίσαμε). Ετυμολογικά το όνομά της βγαίνει από τη λέξη γυάρος, που σημαίνει σπηλιά ή κοίλο (Χ. Αθανασίου – Η Αλόνησος). Αλλιώς τα Γιούρα αποκαλούνται και νησί του διαβόλου, λόγω του δέους που προκαλεί στον επισκέπτη, αφού είναι απόκρημνο, βραχώδες και κακοτράχαλο. Σήμερα ανήκει στη Β' Ζώνη του Θαλάσσιου Πάρκου, προστατεύεται αυστηρά και δεν επιτρέπεται η αποβίβαση και η παραμονή στο νησί, στο οποίο ζουν κατά περίπτωση δύο φύλακες. Το νησί βρίσκεται στη μέση του Αιγαίου και προσβάλλεται εύκολα από κεραυνούς. Τη διαχείρισή του έχει το Δασαρχείο Σκοπέλου. Υπήρξε τόπος εξορίας στη ρωμαϊκή εποχή, καταφύγιο πειρατών και φυλακή καταδίκων. Παρά τούτα είναι περιέργο πώς επιτρέπεται, έστω και ελεγχόμενο, το κυνήγι. Το σπήλαιό του έχει εξερευνηθεί μερικά, είναι δαιδαλώδες κι από τα μεγαλύτερα σπήλαια στον ελλαδικό χώρο.

νο πέλαιο των αισθήσεων... Αχνιστή σαν αφηρημένη τέχνη...

Γυρίζω απογοητευμένος μαζί και χαρούμενος. Εχω περιπλανηθεί και καθυστερήσει δυο ακόμη ώρες στο νησί της «εξορίας»⁽⁴⁾. Εχουμε εντοπίσει παράλληλα τρεις τέσσερις σπηλιές που προσεγγίζουμε, αλλά δεν είναι καμιά από τη ζητούμενη. Αποτελούν λημέρια αγριοκάτων, που ξεσταλιάζουν, αλλά καμιά σχέση δεν έχουν με τη σπηλιά του Κύκλωπα.

Επιστρέφουμε στη βάση μας. Άλλωστε θα μας περιμένει ο βαρκάρης. Όμως δίχως να δούμε την περίφημη σπηλιά, εγώ δε φεύγω. Τότε βάζω σε ενέργεια τα μεγάλα μέσα... Τηλεφωνώ σε φίλους από την Αλόνησο, οι οποίοι βέβαια μένουν έκπληχτοι πώς βρεθήκαμε τόσο μακριά από τον οικισμό, όταν τους περιέγραψα πού βρισκόμαστε και με ακριβέστατες πληροφορίες και κατατοπίσεις μας δίνουν έναν ασφαλή δείκτη κατεύθυνσης κι εντοπισμού της σπηλιάς. Χάνουμε και πάλι τον προσανατολισμό μας. Στη δεύτερη απόπειρα και περνώντας από το στίγμα που αποτελούσε και το δυνατότερο επιχείρημα εντοπισμού της σπηλιάς- τρία τσουφωτά πουρνάρια – σε λιγότερο από τρία μέτρα βρισκόμαστε μπροστά σε μιαν είσοδο, πλεγμένη με συρματοπλέγματα και μια σιδερένια πόρτα. Την πλησιάζουμε και βρισκόμαστε μπροστά στη **σπηλιά του Κύκλωπα**. Τώρα κατά πόσο είναι η μυθική σπηλιά, που εγκαταβιούσε ο Κύκλωπας, δεν έχει προσδιοριστεί κι ούτε υπάρχει κάποιο ίχνος. Τα νεότερα χρόνια την είπαν σπηλιά του **Μάρκου**, από κάποιον αγωνιστή, στην περίοδο της Τουρκοκρατίας, που κρυβόταν εκεί μέσα.⁽⁵⁾

Αφήνω το φίλο μου στην είσοδο – διατάζει άλλωστε να κατεβεί- κι επιχειρώ την κάθοδο στον...Αδη. Φορώ τον ειδικό φακό, περιμένω να συνηθίσουν τα μάτια μου το σκοτάδι και προσεχτικά διολισθαίνω. Σε δεκαπέντε μέτρα διακρίνω μια χοντρή αλυσίδα, δεμένη σε ένα βραχάκι. Την ακολουθώ και σε δέκα ακόμη μέτρα διαπιστώνω ότι το σπήλαιο διασπάται σε πολλές αίθουσες. Συνάμα ξεχωρίζουν οι υπέροχοι σταλακτίτες και τα σπάνια βραχώματα του σπηλαίου. Η σπηλιά είναι κατάφορτη από αιμασιές, με πυρόχρωμες διαχύσεις και υπέρυθρα χαρακώματα. Πλήθος τα οξειδία του σιδήρου, οι μπασιές, οι ανηφοριές και τα ελίγματα σε μια άπειρη ποικιλία διαδρομών. Η ομορφιά του σπηλαίου των Γιούρων δεν περιγράφε-

ται.

Ξεχνιέμαι εδωμέσα κι όταν ακούω από ψηλά το φίλο μου που ανησυχεί, τα μαζεύω και βγαίνω στο φως της άλλης ζωής. Η μαγεία του σπηλαίου των Γιούρων μπορεί να σε κρατήσει για πάντα εδωμέσα.

Άλλωστε εδώ βρέθηκαν υπολείμματα σκευών και αντικειμένων τουλάχιστον της ρωμαϊκής εποχής⁽⁶⁾, πράγμα που σημαίνει ότι η σπηλιά αποτελούσε καταφύγιο και άντρο ατόμων διαφόρων ποιότητων.

Η σπηλιά κατοικήθηκε, αποδειγμένα, από πολλές γενιές, βοσκούς, κυνηγούς και κατατρεγμένους σε διάφορες ιστορικές περιόδους.

Λέγεται πως είναι τόσο μεγάλη που ένα της πόδι έχει στόμιο που βγαίνει στη θάλασσα.

Ξεγυιώνομαι σιγά-σιγά και βρίσκω τους ρυθμούς της ζωής που είχα εγκαταλείψει. Καθόμαστε με το φίλο μου στην είσοδο για λίγο, αναμετράμε τις ώρες που άσκοπα, αλλά ωφέλιμα και χρηστικά περιπλανηθήκαμε στη γη του ερημόνησου και γυρίζουμε ξεθεωμένοι στη βάση μας.

Το φουσκωτό μας περιμένει αραγμένο ανοιχτά από το διάυλο της Γράμμιζας. Κατηφορίζουμε τη φιδίσια λεκάνη της Μεγάλης Βάλας, κι ο πλοηγός μας έρχεται να μας ξεκολλήσει από τον απίθανο παράδεισο των Γιούρων.

Τα 22 μίλια που απέχουν από την Αλόνησο θα τα κάνει ακριβώς σε μία ώρα από δώ.

ΠΑΡΑΠΟΜΠΕΣ

- (1) Ανω Μαγνήτων Νήσοι, Κώστα Μαυρίκη.
- (2) Expedition Scientifique de Moree, Oberst Bory de St. Vincent Ξένοι.
- (3) Περιηγητές στη Ελλάδα, Aegidius Van Egmont.
- (4) Ανω Μαγνήτων Νήσοι, Κώστα Μαυρίκη.
- (5, 6) Αδαμάντιος Σάμψων – Αλόνησος, Ερημόνησα.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- ♦ Στράβωνα, Γεωγραφικά
- ♦ Δημοσθένους, Περί Αλοννήσου
- ♦ Κ. Σιμόπουλου, Ξένοι ταξιδιώτες στην Ελλάδα.
- ♦ Αδαμάντιου Σάμψων, Αλόνησος, Ερημόνησα.
- ♦ Κώστα Μαυρίκη, Ανω Μαγνήτων Νήσοι.